

Projekt Dějepis+

Skupina: Teplice

Přípravy lekcí

Lekce č. 5 – vlastní návrh lekce

Ekologické demonstrace na Teplicku

Vypracovali:

Adéla Huřová

Andrea Schořová

Barbora Urbanová

Dana Knie

Jan Horák

Kateřina Hamplová

Michaela Sekavcová

Markéta Vagnerová

Martina Fryčová

Viktor Nečas

Zdeněk Kolafa

Zuzana Benediktová

Teplice 2023

Obsah dokumentu

1, Odborná část

- 1A odkazy na vybrané historiografické texty rozšiřující látku
- 1B sumarizující text

2, Didaktický materiál

- 2A metodický list k vyučovací jednotce
- 2B metodika pro pracovní list
- 2C pracovní list pro žáky

3, Doprovodné prameny a materiály

- vybrané fotografie a dokumenty

Úvodní sdělení

Vytvořený soubor příprav vyučovací jednotky se skládá ze tří hlavních částí a je určen zejména pro kolegy učitele pracující na druhém stupni základních škol či na nižším stupni osmiletých gymnázií.

Úvodní část – *Odborná část* – dopomáhá k pochopení probíraného téma v odborné úrovni. K tomuto pochopení má dopomoci převážně doporučená literatura, která tvoří zdrojový materiál. V této části též čtenář nalézá námi vytvořený sumarizující text, s účelem posloužit všem kolegům učitelům jako rychlý a generalizovaný náhled do problematiky dané lekce.

Část druhá – *Didaktický materiál* – obsahuje vše potřebné pro zvládnutí připravené vyučovací jednotky. Čtenář v první části narazí na vyhotovený *metodický list*, který mu nastíní zamýšlené ukotvení práce a též představí potřebné pomůcky či plánovaný průběh hodiny. Následně je detailněji představen, vypracován a popsán připravený pracovní list vyhotovený pro žáky. V této části se snažíme učitelům představit *metodiku* a pomoci jim tak řádně pochopit připravená cvičení a znát na ně možné odpovědi. Poslední částí je samotný pracovní list určený pro studenty.

Závěrečná třetí část – *Doprovodné prameny a materiály* – náleží výčtu zdrojových materiálů (textů, fotografií, ...) a dalších dokumentů či odkazů, které by mohl učitel následně použít též pro své vlastní úpravy této lekce, neboť variabilita provedení je nezměrná.

Pro tisk doporučujeme pouze

- pracovní list – s. 10 – 11 – oboustranně
- přílohy – s. 12 - 14

Zbytek materiálů slouží jako příprava kolegům učitelů a též je možné na základě nabízených materiálů hodinu individuálně upravit dle vlastních preferencí.

1A, Odborná část – odkazy na vybrané historiografické texty rozšiřující látku

- Miroslav VANĚK, *Nedalo se tedy dýchat*, s. 130 – 133; rozhovor autora s Janem Sajdlem, uloženo v Historickém oddělení Regionálního muzea v Teplicích; Směr, 15. 11. 1989, s. 1.
- Martina MESÁNYOVÁ, *Listopadová revoluce 1989 na Teplicku*, in: Zprávy a studie Regionálního muzea v Teplicích, 23, 2000, s. 155-171.
- *Pád komunistického režimu*, Dějiny českých měst - Teplice, s. 320 - 328.
- Martin FUKSA, *Inverze 89*, Teplice 2019.
- Adam BURAKOWSKI a kol., *1989 Podzim národů*, Praha 2022, s. 301 – 381.
- Dokument: *Rok 1989 a ekologie*. Dostupné online:
<https://www.mujirozhlas.cz/dokument/rok-1989-ekologie>.
- <https://www.inverze89.cz/>

1B, Odborná část – sumarizující text

Ekologické demonstrace na Teplicku

Ekologické demonstrace na Teplicku reprezentují historickou událost, na které můžeme velmi jednoduše reflektovat důležitost regionálních dějin, neboť demonstrace se dají považovat za jeden z řady kroků, které vedly k pádu komunistického režimu v ČSR.

Rok 1989 v závislosti na okolním vývoji – symbolickému pádu Berlínské zdi, změn v Polsku a Maďarsku, sílících demonstrací během Palachova týdne v lednu 1989 a též díky ochotě postupně jmenovitě vystopovat proti tehdejšímu režimu – symbolizoval přicházející změny.¹ Mimo toto celospolečenské nastavení, usilující o změnu, teplické obyvatelstvo velmi výrazně zasahovala problematika životního prostředí a čistoty ovzduší.² Na Teplicku tato problematika rezonovala v široké veřejnosti již od 60. let minulého století. Díky geomorfologickému charakteru krajiny – ohraničení pánevních oblastí horskými vrcholky – bylo Teplicko často zasaženo inverzemi, podpořené smogovou situací a následnou exhalací zplodin, která též přispěla ke zvýšení výskytu zdravotních problémů.³ V důsledku špatné ekologické situace docházelo k odumírání lesního porostu a pro oblast severních Čech se vžilo označení „spálená země“. Špatná ekologická situace byla režimem vnímána, avšak tresty pro podniky za porušování limitů byly minimální. Tyto podmínky podpořené občanskou aktivitou vyústily v listopadu 1989 v několikadenní protesty známé jako ekologické demonstrace.

Iniciativa vstoupila na veřejnost dne 8. listopadu, kdy se objevily amatérsky vyhotovené letáky, vyzývající ke shromáždění občanů na náměstí Zdeňka Nejedlého (dnešní Benešovo náměstí) dne 11. listopadu. Za autora těchto letáků byl identifikován Zbyšek Jindra, šestnáctiletý učeň přezdívaný Oněgin. I přes odstraňování letáků došlo k setkání několika set lidí. Hlavním provoláním se stalo heslo: „*Chceme čistý vzduch a Chceme zdravé děti*“. Tehdejší výkonné složky proti demonstraci nezasáhly. Demonstrace se téhož dne přesunula do centra města, kde část protestujících chtěla vyrazit na průvod ulicemi. Proti této skupině byl učiněn

¹ Adam BURAKOWSKI a kol., *1989 Podzim národů*, Praha 2022.

² *Pád komunistického režimu*, Dějiny českých měst - Teplice, s. 323.

³ Tamtéž.

zásah. Následující den proběhla taktéž demonstrace, na které se dohodlo sepsání požadavků demonstrujících.

Skupina mluvčích, vzešlých z demonstrantů vypracovala rezoluci obsahující ekologické požadavky. Tuto rezoluci dne 13. listopadu předali vedení města. Vedení města demonstrantům oznámilo, že požadavky budou projednány na následném zasedání města, které proběhne příští měsíc. Též je obeznámilo, že byla přijata opatření k zajištění klidu a pořádku, pokud budou demonstrace nadále probíhat. Na základě této zprávy občané téhož dne uspořádali další demonstraci. Demonstrace vedla k OV KSČ, kde se s vedoucím tajemníkem Antonínem Váňou dohodli na dalším veřejném setkání za přítomnosti odborníků. Jednalo se o 20. listopad na zimním stadionu. Na základě tohoto příslibu se situace částečně uklidnila.

Vyostření situace došlo po 17. listopadu na základě událostí v Praze. Dne 20. listopadu se jednalo o demonstraci s masovou účastí – jednalo se dle odhadů o 10 % veškerého obyvatelstva města, tedy o 5 – 6 tisíc osob. Demonstrace byla sice podpořena událostmi ze 17. listopadu v Praze, avšak studentovi, který chtěl o událostech z hlavního města informovat, nebylo dovoleno vystoupit. Celá demonstrace odrážela politické napětí mezi občany a vedením města. Hlavním výstupem bylo pověření komise pro životní prostředí doplněné zástupci z veřejnosti. Hlavním cílem této komise bylo informovat veřejnost a hledat ty, kteří jsou za špatný zdravotní stav odpovědní.

Na základě demonstrací v ČSR se začala veřejnost více angažovat i na politické úrovni. Iniciativa v opozičně laděném městě byla živelná, celospolečenská ale nejednotná. Ke stávkovému hnutí se připojili středoškolští studenti. Živelně začalo vznikat Občanské fórum tvořené lidmi sjednocenými nekonformní kulturní scénou, dále pak skupinou vzešlou z impulsu ekologických demonstrací (např. Eduard Vacek či Jiří Rywola) a též aktivisty z řad SSM. Dne 27. listopadu proběhla v rámci podpory občanské iniciativy demonstrace na náměstí Zdeňka Nejedlého, která akcentovala nutnosti nápravy systémových deformací a zrušení ústavního článku o vedoucí úloze KSČ. Téhož dne proběhlo jednání Národní fronty a Občanského fóra na zimním stadionu, na kterém se projednávaly ekologické požadavky občanů. Právě ekologické požadavky byly v dalších měsících též výrazně vyzdvihovány. V následném politickém vývoji nově vznikající politické strany i nestranická hnutí cílily na ekologickou podstatu regionu – jednalo se např. o Stranu zelených, nestranické Ekofórum či Zelený sever.

2A, Didaktický materiál – metodický list k vyučovací jednotce

Ekologické demonstrace na Teplicku

→ Proč byly protesty veřejnosti v Teplicích hrozbou pro politický systém v Československu?

↓

Tematický celek – zařazení

RVP	<i>modul učivo výstupy - min</i>	Rozdělený svět a integrující se svět Vývoj Československa od roku 1945 - 1989 D-9-8-04p – chápe význam události v roce 1989 a vítězství demokracie v naší vlasti
ŠVP	<i>tematický okruh učivo</i>	Evropa a svět ve 2. pol. 20. a na poč. 21. století Sametová revoluce
Klíčové kompetence		Komunikativní – sociální a personální – řešení problému
Průřezová témata		Osobnostní a sociální výchova – Výchova demokratického občana – Environmentální výchova
Mezioborové vztahy		Základy společenských věd – Enviromentalistika
Oborová kompetence		Trvání a změna

Určení vyučovací hodiny

V rámci tematického celku *Evropa a svět ve 2. pol. 20. a na poč. 21. století* → *ČSR a revoluce v roce 1989* s časovou dotací 2-3 vyučovací hodiny se jedná o hodinu úvodní. V hodině je žádoucí zaměřit se na události regionálního charakteru, které podpořily listopadové revoluční myšlení v roce 1989. Hodina přímo předchází hodině zaměřené na Sametovou revoluci – lekci Pád komunistického režimu v Československu z učebnice Soudobé dějiny. Téma ekologických demonstrací je na 1 – 2 vyučovací hodiny, dle vlastního tempa žáků.

Téma a badatelská otázka

Ekologické demonstrace na Teplicku – Proč byly protesty veřejnosti v Teplicích hrozbou pro politický systém v Československu?

Cíle

Kognitivní cíle – Znat, hodnotit a vyvozovat závěry ve vztahu stavy ovzduší v severních Čechách a demonstrujícími občany v roce 1989.

Afektivní cíle – Občanská společnost jako hybná síla.

Pomůcky

Připravený pracovní list pro žáky. Počítač s reproduktory k promítnutí vybraných materiálů a puštění videa.

Metodický přístup – způsob práce ve třídě

Konstruktivisticky pojatá výuka. Badatelská hodina. Kombinace práce s primárními i sekundárními prameny (písemného a audiovizuálního charakteru).

Nejobtížnější pro žáky – uvědomění si možných rizik v průběhu hodiny

Možné nepochopení primárním pramenům a jejich chybná interpretace.

Výchovný aspekt

Podpora vnímání provázanosti vztahu ke krajině s přímou aktivizací občanů a podporou budování občanské společnosti.

Organizace vyučovací hodiny – pracovní podmínky

Hodina je připravena pro prezenční výuku.

Časový plán

0,	Úvod a administrativní povinnosti	1 minut
1,	Práce s PL – Aktivizace	3 minuty
2A,	Práce s PL – Dobová kontextualizace	8 minut
2B,	Práce s PL – Práce s pramenem + zápis	15 minut
3A,	Práce s PL – Reflexe tématu – studenti + závěry	15 minut
3B,	Práce s PL – Sebereflexe	3 minuty
4,	Zadání opakovacího cvičení	

2B, Didaktický materiál – metodika připraveného PL

- Žákům je rozdán dvojstránkový pracovní list, listy pro práci 2B a zároveň jim je promítána připravená prezentace, která je vytvořena 1:1 k pracovnímu listu.

0 Úvodní informace – téma a cíl

- Žákům je představeno téma, badatelská otázka a cíl hodiny. V závěru hodiny je snaha splnit všechny stanovené cíle.

1 Aktivizace – Co vidím na obrázku?

- Žákům jsou promítnuty 3 vybrané fotografie vystihující aktuální téma. Úkolem žáků je zapsat si do připravené tabulky jednoslovné informace či poznámky, které je napadají během jejich promítání. Jedná se o snímek smogové situace v okrese, devastace vegetace v důsledku kyselých dešťů a pamětní deska na současném Benešově náměstí. Vizuálne mohou být vyměněny na základě regionální důležitosti. Hlavním cílem je pouze žáky „nalákat“ na probírané téma a zjistit jejich prekoncepty. Není ani nutné si všechny informace zapisovat – záleží na pracovitosti a zodpovědnosti žáků.
- **Čas:** cca 3 minuty (1 minuta na snímek)
- **Ideální výstup:** smog, elektrárna, špatné ovzduší; les, zničená krajina, kyselý déšť; demonstrace, ...

2A Dobový kontext

- V aktuální části je prostor předat žákům vstupní informace pro pochopení tématu a následnou práci s prameny. Poznámky si žáci mají zapisovat do připravené tabulky – viz 1B, odborná část sumarizující text.
- Množství kontextualizace se odvíjí od učebního stylu každého učitele i schopnostech cílové skupiny. Je možno podpořit výklad i videem – kompletní reportáží či dobovými zprávami. Domnívá se, že v této části bychom měli minimálně operovat se základními pojmy, na které žáci v průběhu cvičení narazí.
- **Čas:** max. 8 minut
- **Ideální výstup:** znalost klíčových termínů je: smog – průmyslové severní Čechy – Ledvice – kyselá dešť – ekologie; SNB – demonstrace – pohřebné – náměstí Zdeňka Nejedlého,...

2B Práce s pramenem – Teplice pohledem pamětníků a účastníků / veřejných i tajných služeb

- V aktuální části mají žáci pracovat s dobovými materiály a vykázat vlastní činnost při získu informací. Práce je rozdělena do dvojic, kdy jeden z lavice pracuje s materiály od pamětníků a druhý pracuje s didaktizovanými prameny bezpečnostních oddílů. Oba mají na práci (analýzu i zápis) 10 minut, následně jsou žáci vyzváni k předání si, v 5 minutách, zjištěných informací a doplnit si tak pohled druhé strany.
- V této části jsou žákům poskytnuty materiály pro práci a zároveň v prezentaci naleznou doprovodné otázky pro pochopení tématu.
- **Čas:** max. 15 minut (10 + 5)
- **Ideální výstup:** získání povědomí o průběhu událostí; vnímání zkoumání stejné problematiky z více zdrojů

3A Reflexe

- V aktuální části je prostor nechat žáky zapsat si vlastní závěry a pokusit se odpovědět na badatelskou otázku. Po 5 minutách daným pro zápis odpovědi dochází k otevřené diskuzi a vyslechnutí si názorů spolužáků. Pokud bude odezva nevalná, tak je možné využít názor historika Miroslava Vaňka a rozebrat jeho názor. Cílem je vnímat ekologické demonstrace jako jeden z obhajitelných důvodů/prostředků, jak vystoupit proti tamnímu režimu. V posledním kroku je klíčové zamyslet se nad rolí takto fungující společnosti i v dnešní době – společnosti, která aktivně reaguje na veřejné situace – uvědomit si, že forma demonstrací je jednou z demokratických prostředků, jak vyjádřit nesouhlas. Podpořit obraz občanské společnosti v dnešní době.
- **Čas:** max. 15 minut (5 + 5 + 5)
- **Ideální výstup:** Ekologické demonstrace představovaly jednu z prvních možností, jak vystoupit proti tamnímu režimu a reagovat tak na uvolňující se nálady ve společnosti. Důvod demonstrací byl totiž dobře obhajitelný. Celý proces odstartoval pozvolný dialog režimu s protestujícími, což představovalo první krok v rozvolnění. Demonstrace jsou i dnes důležitým prvkem demokratické společnosti. Slouží totiž jako symbolická forma odporu a vyjádření nesouhlasu s vládnoucí skupinou.

3B Sebehodnocení

- Žáci sami zhodnotí svou úroveň porozumění dané látky. Je žádané, aby proběhlo zhodnocení stanovených cílů z počátku hodiny. Ve zbytku hodiny probíhá skupinová reflexe hodiny. Jedná se potvrzení závěrů z reflexe.

4 Opakovací cvičení

- Doplnění mentální mapy může být využito až po probrání celé látky (tedy v následující hodině věnující se listopadu 89). Je však připraveno pro zápis nově získaných poznatků o ekologických demonstracích.

2C, Didaktický materiál – pracovní list pro žáky

Ekologické demonstrace na Teplicku – Proč byly protesty veřejnosti v Teplicích hrozbou pro politický systém v Československu?

Ekologické demonstrace na Teplicku

Proč byly protesty veřejnosti v Teplicích hrozbou pro politický systém v Československu?

0 Úvodní informace – téma a cíl

→ po vypracování tohoto PL byste měli být schopni zdůvodnit, co vedlo k demonstracím na Teplicku v listopadu 1989; dokázat zhodnotit náladu ve společnosti v tomto období a vnímat možné ohrožení tehdejšího režimu v Československu, vnímat roli občanské společnosti

1 Aktivizace – Co vidíme na obrázku?

Obrázek č. 1	Obrázek č. 2	Obrázek č. 3

2A Dobový kontext

Hospodářství a ekologie na Teplicku	Společnost, demonstrace a odpor k režimu

2B Práce s pramenem – Teplice pohledem pamětníků a účastníků / veřejných i tajných služeb

Paměti účastníků	Veřejné i tajné služby
Kroky – požadavky – zásahy – průběh	Kroky – požadavky – zásahy – průběh
Počátky – ekologická situace pohledem Petra V.	Počátky – role Zbyška Jindry
Demonstrace – průběh jedné z demonstrací	Demonstrace – průběh demonstrací
Stadion – setkání s komunisty na zimním stadionu	Stadion – naplánování společného setkání

3A Reflexe – Proč byly protesty veřejnosti v Teplicích hrozbou pro politický systém v Československu?

→ Zamyslete se nad důležitostí ekologických demonstrací. Představovaly demonstrace hrozbu pro tamní režim? Mé závěry:

Myslím si, že _____

Porovnejte své závěry s ostatními a doplňte si je: _____

Přítomnost. Zamyslete se nad událostmi, kdy společnost reaguje na veřejné problémy: _____

3B Sebehodnocení – Jak jsem na to?

→ Dokáži popsat hlavní události z listopadu 1989 v Teplicích.

ANO x NE

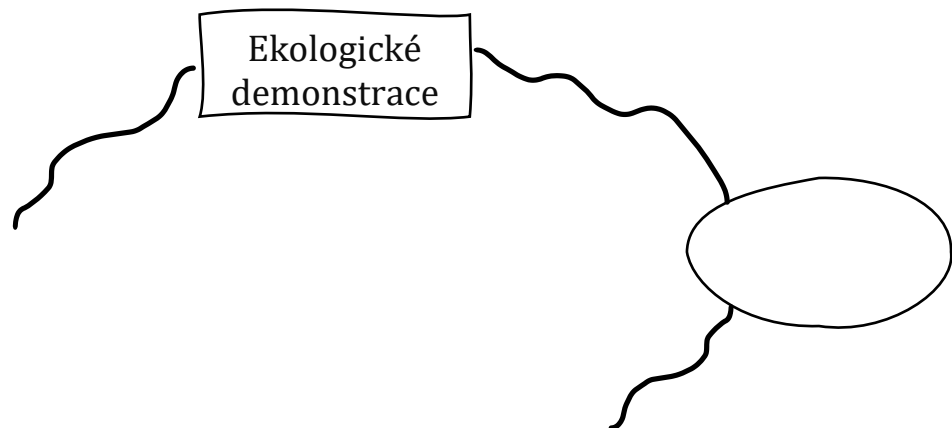
→ Dokáži odpovědět na otázku, zda byly ekologické demonstrace důležitým symbolickým krokem na cestě za svobodou.

ANO x S POMOCÍ x NE

→ Víím, co označuje termín občanská společnost?

ANO x NE

4 Opakovací cvičení – Mentální mapa – po obou odučených hodinách

Počátky - <https://www.pametnaroda.cz/cs/veselsky-petr-1955> – č. 2, Každé ráno, 1.41

- Pamětník Petr Veselý o znečištění ovzduší na Teplicku
- *Jaká byla ekologická situace na Teplicku? Jaký dopad měla situace na obyvatele?*
- „Důlní těžba, elektrárny, emise a řekl bych, že pocitově hrála největší roli lokální topeniště, kterých tam byla spousta. Když vznikla inverzní situace, co komíny vychrlily, zůstalo pod dekou. A bylo to nejen cítit, ale i vidět. Bylo vidět, že není vidět. Působilo to i na psychiku člověka velice negativně. A pokud těch dnů za sebou bylo pět, sedm, deset v kuse, kdy jste se probudil do žluté mlhy, teď jste musel odkráčet někam do práce a vracel jste se za stejné žluté mlhy a bylo to několik dnů za sebou, tak samozřejmě, kromě toho, že to vedlo k nějakým onemocněním dýchacího ústrojí, to určitě mělo dopad i na psychiku lidí, kteří k tomu měli drobná sklon. Deprese a takové věci se samozřejmě rozmáhaly daleko snáz, než kdyby tam svítilo sluníčko.“

Demonstrace - <https://www.pametnaroda.cz/cs/sajdl-jan-1964> - č. 1, Demonstrace, 1.36

- Pamětník Jan Sajdl o průběhu demonstrace konané dne 15. listopadu
- *Jak probíhalo setkání demonstrujících s vládní složkou? Co si myslela maminka Jana S. o demonstrujících?*
- „Druhý den, to byla neděle, zase ve čtyři hodiny že se půjde na náměstí. Tam se o nás už trochu vědělo, dokonce tam byl přizvaný prokurátor a jezdil tam se soudružkou z národního výboru, vím, jak se jmenovala: Dagmar Stupková. Říkala: ‚Rozejďte se, toto shromáždění je nepovolené.‘ Pak vypovídala, že se hrozně bála, že ji tam někdo zabije, protože tam byla sama. Neměla ochranu nějakého pohotovostního pluku. Občas jelo nějaké auto, občas někoho vytáhli. První opravdu střet s policajty, kteří to přehradili, byl v ulici, kde jsme bydleli. Tam se jde Jankovcovou ulicí, tam to přehradili. A že to nepustí dál do Šanova, do lázeňské čtvrti. Ale my jsme věděli, že tam, kde to přehradili, vedou schody nahoru k mojí mamince, k paneláku, že tamtudy se to obejde ulicí Karla Čapka. Část průvodu šla po těch schodech, část někudy jinudy. Přesně u baráku tý maminky... Říkal jsem jí: ‚Koukej se koukat z balkonu, protože tam nejsou jenom pankáči! Tam jsou s námi normální lidi! Jde tam paní s děťátkem, v klidu.‘ To už jsem věděl z minulého dne.“

Stadion - <https://www.pametnaroda.cz/cs/wanek-miroslav-1962> - č. 3, Veřejná diskuze, 3.58

- Pamětník Miroslav Wanek o největším setkání demonstrujících na zimním stadionu dne 20. listopadu.
- *Kdo byl podle demonstrujících za situaci odpovědný? Jak demonstrující zareagovali na zprávu o 17. listopadu?*
- „Toho 20. [listopadu] se ten stadion uskutečnil, ale s tím, že komunisti to už měli naprosto ve své režii. Když chtěl někdo promluvit, vypínali mu mikrofon, mluvili jen ti papaláši jeden za druhým, klasické papalášské řeči. Ale ten dav se nedal, ten stadion byl úplně plný, narvaný. A pořád opakoval: ‚Kdo za to může?‘ Tajemník třeba řekl: ‚Měli jsme tady inverzi, oxidů něčeho bylo tolik a tolik procent...‘ A lidé stále opakovali: ‚Kdo za to může?‘ Stále ho hnali k odpovědnosti. Pak si nějaký chlap vzal mikrofon a řekl: ‚Všechno tady bylo pod taktovkou komunistů. V každé fabrice, kanceláři, kdekoli, od těch nejmenších jednotek po ty největší, byla organizace KSČ, která všechno vedla. I ředitel fabriky se musel řídit pokyny komunistické buňky. Takže kdo je zodpovědný? Jedině komunisti, protože oni to tady vedli.‘ No a do toho celého si najednou vzal mikrofon student, který přijel z Prahy. Oni to nevěděli, přihlásil se normálně do diskuze. A ten student říkal: ‚Ekologie je důležitá, ale chtěl bych vás informovat, že v Praze se 17. listopadu stalo to a to...‘ A teď to najednou celé takhle vybalil. V půlce proslovu mu vypnuli mikrofon a lidé začali strašně skandovat: ‚Nechte ho mluvit!‘ Úplně se jim zbortilo, co měli naplánované, ten scénář. A dav z toho stadionu, když to skončilo, se hnul a pokračoval jako demonstrace zpátky na náměstí Zdeňka Nejedlého. Tam uprostřed náměstí je kašna a ten student si tam vylezl a že přečte prohlášení studentů. Ale tam byl opravdu obrovský dav. Skoro celé náměstí plné. A on mluvil hrozně potichu. A jak jsem stál u té kašny, ti lidi, kteří stáli kolem mě, mě vysadili na kašnu a říkali: ‚Ať to přečte Míra, on má silnej hlas.‘ A já jsem se malinko bránil, ale v rámci té euforie jsem to přijal, vzal jsem si od studenta to prohlášení a nejsilnějším možným hlasem jsem to na to celé náměstí zařval, přečetl. A protože jsem měl vztek z toho stadionu, přidal jsem i nějaké další věty. A to byl začátek méj účasti na revoluci.“

2B Práce s pramenem – pamětníci a účastníci / veřejné i tajné služby

Veřejné i tajné služby

P L Á N

bezpečnostních opatření k připravované demonstraci
na náměstí Zd. Nejedlého v Teplicích dne 11.11.1989

Ve dnech 7-9.11.1989 rozšířil JINDRA Zbyšek nar. 3.3.74
v Teplicích letáky k problematice životního prostředí
s výzvou, aby občané se dne 11.11.1989 schromáždili
na náměstí Zd. Nejedlého v Teplicích a tím vyjádřili
svůj nesouhlas s postojem vedoucích představitelů se
životním prostředím.

Okresní zpráva SNB Teplice, dne
10.11.1989, upraveno.

←

Operační středisko SNB Ústí nad
Labem, dne 11.11.1989, upraveno. →

Věc : Nepovolené shromáždění k problematice životního prostředí dne 11. 11. 1989 v Teplicích - informace k průběhu

Dne 11. 11. 1989 v 16.00 hod. došlo k nepovolenému shromáždění na nám. Zd. Nejedlého v Teplicích. Na náměstí se shromáždilo cca 400 osob z nichž se vytvořil dav, ... V průběhu průvodu účastníci skandovali různá hesla jako např : "Dejte nám kyslík", " Nechte žít naše děti", "Chceme čistší vzduch" a pod. V průběhu průvodu nedošlo k žádným výtržnostem ze strany účastníků. Rovněž nedošlo k žádným materiálním škodám.

Jádro davu tvořilo asi 50 osob převážně ve věku 15-16 let, kteří šly v čele průvodu. Další účastníci průvodu byli občané Teplic, kteří se postupně připojili k průvodu. V průvodu byly i starší osoby včetně matek s dětmi.

Komunikace příslušníků SNB ze dne
11.11.1989, upraveno. ↓

- Pověly mezi esenbáky, kteří proti demonstrantům vedli zásah.
 - „Dvojko, jak to vypadá situace, příjem.“
 - „Na místě je kolem tisíce občanů. Skandují, kolik za to máme.“
 - „Rozumím, rozumím. Zastav, zastav, zastav se a zůstaňte na úrovni.“
 - „... ale už se mi to tam začíná hromadit ... a v (týhle) situaci to asi tam už dlouho neudržím, protože ta křižovatka je už plná lidí, odhaduju takovejch sto padesát, dvě stě. Žádám o povolení použití mírnějších prostředků.“
 - „... počkej. Mírnějších prostředků nepoužívejte. Používejte jen vytlačování.“
 - „V jednom případě došlo k napadení zezadu, protože se z chodníku přidali k davu. Ze středu náměstí byl dav vytlačen na křižovatku ulice Školní a 28. říjen.“
 - „Prosím tě, postupuj za nima. Postupuj za nima a vytlačuj je. Postupuj za nima.“
 - „Postupujeme za nima, ale zezadu se přidali přihlížející. Musíme čelit i tomuto zákroku.“
 - „Dvojko, jednička, ať se obrátí. Ať se obrátí a kreje ti záda.“

Věc : Nepovolené shromáždění dne 12.11. 1989 na náměstí Zd. Nejedlého v Teplicích - zpráva o průběhu

Operační středisko SNB
Ústí nad Labem, dne
12.11.1989, upraveno.
←

Dne 12.11. 1989 se opětovně uskutečnila demonstrace osob na náměstí Zd. Nejedlého v Teplicích.

učitelka Gymnasia Teplice, byt. Teplice, Zd. Nejedlého 1. Tato vyzvala účastníky, aby sdělili své požadavky k problematice ekologie s tím, že bude vytvořen výbor, který tyto sepiše a předá na MěNV v Teplicích. Za tímto účelem vyzvala tři osoby, aby se podílely na sepsání požadavků.

Na základě její výzvy a opětovné výzvy pracovníka MěNV v Teplicích se účastníci shromáždění rozešli.

Operační středisko SNB Ústí nad
Labem, dne 13.11.1989, upraveno. ↓

Věc: Nepovolené shromáždění dne 13. 11. 1989 na nám. Zděnka Nejedlého v Teplicích - informace

Dne 13. 11. 1989 v 16.00 hodin se uskutečnilo nepovolené shromáždění v Teplicích na nám. Zd. Nejedlého,

Před budovou OV KSČ vystoupil k shromážděným vedoucí tajemník OV KSČ s. Váňa, který v diskuzi zodpověděl ekologicky zaměřené dotazy přítomných. Závěrem vedoucí tajemník přislíbil konání veřejného mítingu, který by se měl konat dne 20.11.1989 v 16.00 hodine na zimním stadionu v Teplicích. Následně se shromáždění po tomto vystoupení rozešlo.

Okresní zpráva SNB Teplice, dne 16.11.1989, upraveno. ↓

Z Á P I S

z jednání řídicího štábu bezpečnostního opatření dne 16.11. 1989 od 13.00 hodin na okresní správě SNB TEPLICE.

Dne 20.11.1989 od 16.00 hodin se bude konat na zimním stadionu v Teplicích mítink s občany okresu k problému zvýšeného obsahu škodlivin v ovzduší. Po zkušenostech ze dne 11., 12. a 13.11.1989 bylo rozhodnuto, že SNB nebude zasahovat, pořádek bude zajišťovat pořadatelská služba z řad organizátorů mítinku. V případě naplnění kapacity stadionu - 4.500 osob bude provedeno ozvučení prostranství před halou. V případě vyšší účasti osob je připravena i alternativa konání mítinku na stadionu kopané TJ SU Teplice. Dále pak seznámil přítomné se složením řídicího štábu bezpečnostního opatření s uložením konkrétních úkolů jednotlivým jeho členům.

3, Doprovodné prameny a materiály

Elektrárna v Ledvicích. Zprovozněna mezi lety 1966 - 1969.

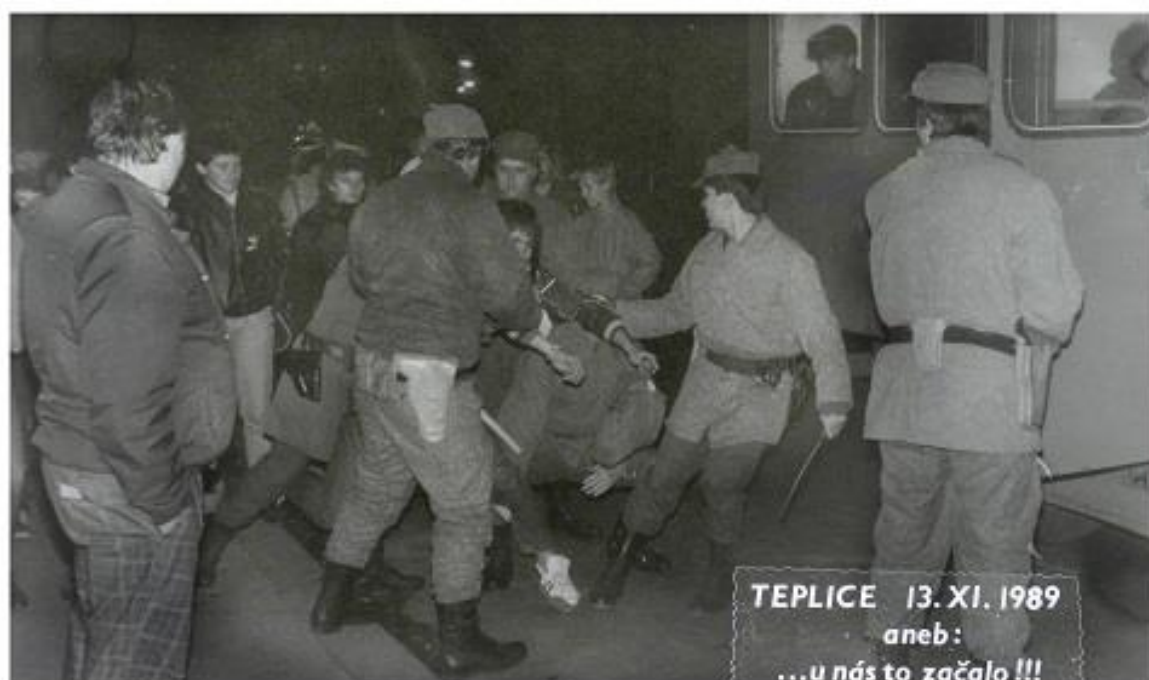

Radovesické výsypky. V důsledku zřízení výsypek se výrazně zvětšila prašnost v dané oblasti. Byl též narušen charakter krajiny.

Spálená zem. Devastace lesního porostu v důsledku kyselých dešťů.

Snímky z demonstrace dne 13.11.1989. Náměstí Zdeňka Nejedlého.

Leták zesměšňující násilný zásah policejních složek při ekologických demonstracích 11. – 13. listopadu 1989.

27. listopad 1989. Demonstrace na náměstí Zdeňka Nejedlého.

Pamětní deska upomínající na ekologické demonstrace 1989. Benešovo náměstí.

Inverze 89

Nová fotografická publikace mapuje ekologické demonstrace v listopadu 1989 a návazné sametové dění v Teplicích.

V listopadu 1989 došlo v severočeských Teplicích k nepovoleným demonstracím. Neúnosná ekologická situace v podobě setrvalého atmosferického znečištění dohnala Tepličany do ulic. Poté, co se ve městě objevily letáky vyrobené a distribuované mladým učněm Zbyškem „Oněginem“ Jindrou a jeho přáteli, uskutečnily se v centru města 11. listopadu 1989 a v několika následujících dnech demonstrace za čistší vzduch a řešení neutěšené situace životního prostředí. V těchto dnech došlo rovněž k sepsání petice a dohodě s místními představiteli režimu, že již 20. listopadu dojde na zimním stadionu k veřejnému mítinku, kde by se měla situace dále řešit. Mezitím se však události v naší zemi dále vyvinuly a ekologická témata se rozšířila o mnohé další požadavky.

Tato publikace obsahuje jak fotografie ze zmíněných demonstrací, tak z dalších návazných akcí a událostí na Teplicku v období sametové revoluce. V jednom souboru se zde střetávají snímky profesionálních i amatérských fotografů a dokumentátorů, které se po třiceti letech snaží připomenout atmosféru tehdejšího revolučního dění.

<https://www.inverze89.cz/>

Ucelující video, pokud nechci pracovat rozděleně

- <https://edu.ceskatelevize.cz/video/6710-ekologicky-protest-v-teplicich-1989>
- <https://www.facebook.com/watch/?v=1015659498775766>

Další zdroje

- <https://ct24.ceskatelevize.cz/archiv/1431642-ekologove-proti-rezimu>

- Povely mezi esenbáky, kteří proti demonstrantům vedli zásah.
 - „Dvojko, jak to vypadá situace, příjem.“
 - „Na místě je kolem tisíce občanů. Skandujete, kolik za to máme.“
 - „Rozumím, rozumím. Zastav, zastav, zastav se a zůstaňte na úrovni.“
 - „... ale už se mi to tam začíná hromadit ... a v (týhle) situaci to asi tam už dlouho neudržím, protože ta křižovatka je už plná lidí, odhaduju takovejch sto padesát, dvě stě. Žádám o povolení použití mírnějších prostředků.“
 - „... počkej. Mírnějších prostředků nepoužívejte. Používejte jen vytlačování.“
 - „V jednom případě došlo k napadení zezadu, protože se z chodníku přidali k davu. Ze středu náměstí byl dav vytlačen na křižovatku ulice Školní a 28. říjen.“
 - „Prosím tě, postupuj za nima. Postupuj za nima a vytlačujte je. Postupuj za nima.“
 - „Postupujeme za nima, ale zezadu se přidali přihlížející. Musíme čelit i tomuto zákroku.“
 - „Dvojko, jednička, ať se obrátí. Ať se obrátí a kreje ti záda.“
- Lidé se pak přesunuli před sídlo Okresního výboru KSČ.
 - „Před okresním výborem se dejte do kordonu před okresní výbor jak budou k vám budou přicházet počkejte a když tak to budem vytlačovat zpátky.“
 - „Okamžitě se přesuňte k OV KSČ. Dav je zde a snaží se dostat dovnitř. Přesuňte sem všechny síly, okamžitě se přesuňte před okresní výbor KSČ, ale urychleně!“
 - Dav je vytlačen, ale vrátí se.
 - „Před okresním výborem je horda asi tři sta lidí, nastoupena naše jednotka a hovoří k celému davu okresní tajemník.“
 - „Nesmíte tam dovnitř nikoho pustit pokud by je (tajemník) nepozval.“
 - „Kde jste, kde jste?!“
 - „Jsme u (mostu), ale je hrozná mlha, takže to bude chvíli trvat.“
- Po chvíli.
 - „Před OV se začíná rozcházet. Tajemník ukončil řeč. Převážná část teď prochází kolem mě směrem na Alejní a jen malý zbytek se vrací zpátky do města, ale rozchází se to všechno v klidu.“

2814-2883/96 (86)

0062/89/36

Okresní správa SNB

V Teplicích dne 10.11.1989

T E P L I C E

Přísně tajné

Č.j.: SO-00 62 /01-89

Počet listů : 2

připojen Sb.arch SO-509/01-89

Přílohy : 0

připojeno č.j. SO-0516/01-89

Schvaluji :

Lef

Náčelník OS SNB Teplice

pplk. JUDr. Josef Petráček

- BEZP. OPATŘENÍ -

- DEMONSTRACE -

P L Á N

bezpečnostních opatření k připravované demonstraci
na náměstí Zd. Nejedlého v Teplicích dne 11.11.1989

Ve dnech 7-9.11.1989 rozšířil JINDRA Zbyšek nar. 3.3.74
v Teplicích letáky k problematice životního prostředí
s výzvou, aby občané se dne 11.11.1989 schromáždili
na náměstí Zd. Nejedlého v Teplicích a tím vyjádřili
svůj nesouhlas s postojem vedoucích představitelů se
životním prostředím. Na základě výše uvedených informací
stanovím splnit následující opatření :

1. Zajistil všechny úkoly stanovené rozkazem N OS SNB
č. 22/1989 všemi služebními funkcionáři.

- záloha z příslušníků pořádkové jednotky v počtu
12 + 2 řidiči pro pohotovostní vozidla budou
soustředěni na malém sále OS SNB dne 11.XI.1989
v době od 13.00 do 18.00 hodin (jinak podle situace).
- zbytku příslušníků v pořádkové jednotce je stanovena
100 % dosažitelnost v místě bydliště na stejnou dobu
jak shora uvedeno.
- výzbroj a výstroj pro celou jednotku bude soustředěna
ve skladu PJ v budově OS SNB.

Náčelník OS SNB

Vypracoval:

Souhlasí:

Opasí:

Vypravil:

Ulož. - 3 - počet listů: 36

Výřazovací znak a uschování

ota: A-1995

zodpovídá : npor.Zabilanský

Připojen Sb.arch SO-509/01-89 bez č.j.připojeny

seznamy osob z nepovolené demonstrace +

zhodnocení politické situace v Teplicích

+žádost o zákrok k rozpuštění demonstrace

KS SNB

Operační středisko

Ústí nad Labem

50-509-2/01-89

DÁLNOPIŠ	
Volací značka:	
Přijato/odesláno	Číslo: 8
Datum: 11. 11. 1989	Čas: 21.00
Podpis obsluhy:	Dálnopis
Adresát: vyrozumění čas	
příjmení:	

Věc : Nepovolené shromáždění k problematice životního prostředí dne 11. 11. 1989 v Teplicích - informace k průběhu

Dne 11. 11. 1989 v 16.00 hod. došlo k nepovolenému shromáždění na nám. Zd. Nejedlého v Teplicích. Na náměstí se shromáždilo cca 400 osob z nichž se vytvořil dav, který procházel ul. Leninova, dále Husitskou ulicí, kde se zastavil u budovy ONV a dále pokračoval ul. 28. října kolem budovy OV KSČ a dále ul. Duchcovská před OÚNZ Teplice. Zde se dav obrátil a dále postupoval do prostoru Zámeckého náměstí. V průběhu průvodu účastníci skandovali různá hesla jako např. : "Dejte nám kyslík", "Nechte žít naše děti", "Chceme čistší vzduch" a pod. V průběhu průvodu nedošlo k žádným výtržnostem ze strany účastníků. Rovněž nedošlo k žádným materiálním škodám.

Jádro davu tvořilo asi 50 osob převážně ve věku 15-16 let, kteří šli v čele průvodu. Další účastníci průvodu byli občané Teplic, kteří se postupně připojili k průvodu. V průvodu byly i starší osoby včetně matek s dětmi.

Průběh shromáždění byl pod neustálou kontrolou příslušníků OS SNB Teplice. Opatření osobně řídil náčelník OS SNB Teplice pplk. Petráček. Vzhledem k vývoji situace nebylo nutné provést aktivní zákrok.

V 18.00 hod., kdy v prostoru Zámeckého náměstí se spustředil zbytek davu se podařilo po výzvě pracovníkem MŠNV v Teplicích dosáhnout toho, že se dav rozešel. V průběhu opatření byla prováděna perlustrace aktivních účastníků.

Během shromáždění byla vyvolávána hesla, která vyzývala účastníky k opětovnému shromáždění na den 12.11. 1989 v 16.00 hod. na nám. Zd. Nejedlého.

KS SNB
Operační středisko
Ústí nad Labem
90 - 509 - 3/01 - 49

DÁLNOPIŠ	
Volná značka:	
Přijato/odesláno	Číslo: <u>2</u>
Datum: <u>12.11.89</u>	Čas: <u>22 30</u>
Podpis obsluhy:	
Dálnošifrování: <u>ne</u>	
Adresa vyřazení: <u>---</u>	
Ořídění: <u>---</u>	

Věc : Nepovolené shromáždění dne 12.11. 1989 na náměstí Zd. Nejedlého v Teplicích - zpráva o průběhu

Dne 12.11. 1989 se opětovně uskutečnila demonstrace osob na náměstí Zd. Nejedlého v Teplicích. Shromáždění se uskutečnilo v 16.00 hod. Na náměstí se shromáždilo cca 200 osob, které se asi v 16.15 hod. vydaly v průvodu ul. Leninova. K průvodu se postupně připojily další osoby, takže průvod tvořilo asi 500 osob. Tyto dále pokračovaly do ul. Jankovcova, zpět na ul. Leninova, ul. 28. října. Zde byl proveden zásah pořádkové jednotky a pohotovostního útvaru Unčín. Průvod byl vyzván pracovníkem MěNV v Teplicích, aby se rozešel. Asi 100 osob se přesunulo z ul. 28. října na náměstí Zd. Nejedlého, kde vystoupila ing. DVORSKÁ Jana nar. 31.5. 1960, učitelka Gymnasia Teplice, byt. Teplice, Zd. Nejedlého 1. Tato vyzvala účastníky, aby sdělili své požadavky k problematice ekologie s tím, že bude vytvořen výbor, který tyto sepiše a předá na MěNV v Teplicích. Za tímto účelem vyzvala tři osoby, aby se podílely na sepsání požadavků. O průběhu jednání na MěNV v Teplicích bude účastníky shromáždění informovat dne 13.11. 1989 v 16.00 hod. na náměstí Zd. Nejedlého.

Na základě její výzvy a opětovné výzvy pracovníka MěNV v Teplicích se účastníci shromáždění rozešli.

V průběhu prováděných opatření orgány SNB nebyl proveden represivní zásah pouze vytlačování osob. Byla prováděna perlustrace účastníků. Na útvar SNB bylo předvedeno 17 osob, z toho 2 osoby stíhány pro přečin, s ostatními byli sepsány zápisy o výpovědi a budou řešeny pro přestupky proti veřejnému pořádku.

X(2)

KS SNB

Operační středisko

Ústí nad Labem

50-509/01-89 (1)

Volací značka:

Přijato/odesláno 13.11.89

Dálnopisně

Podpis obsluhy: *L.*

Adresa vyrozumění: čas

Číslo: 25

Čas: 20.10

"DEMONSTRACE"

Věc: Nepovolené shromáždění dne 13. 11. 1989 na nám. Zděnka
Nejedlého v Teplicích - informace

Dne 13. 11. 1989 v 16.00 hodin se uskutečnilo nepovolené shromáždění v Teplicích na nám. Zd. Nejedlého, Účast na náměstí kolem 300 osob ze zadu blokováného místa shromáždění, dalších osob kolem 900 - 1000, celkem kolem 1200 - 1300 osob. Vzhledem k tomu, že účastníci neuposlechli výzvu pracovníka MěNV v Teplicích k rozpuštění shromáždění bylo provedeno vytlačování připravenými pořádkovými jednotkami. Po vytlačení z nám. Zděnka Nejedlého se cca 250 osob přemístilo ul. Alejní před budovu OV KSČ v Teplicích.

Před budovou OV KSČ vystoupil k shromážděným vedoucí tajemník OV KSČ s. Váňa, který v diskuzi zodpověděl ekologicky zaměřené dotazy přítomných. Závěrem vedoucí tajemník přislíbil konání veřejného mítingu, který by se měl konat dne 20.11.1989 v 16.00 hodina na zimním stadionu v Teplicích. Následně se shromáždění po tomto vystoupení rozešlo.

V průběhu prováděných opatření bylo zajištěno 9 osob, které byly předvedeny na OS SNB Teplice a byly s nimi sepsány zápisy o výpovědi dle § 19 z. č. 40/1974. Po té byly osoby propuštěny. Opatření byla skončena v 18.00 hodin.

Při nepovoleném shromáždění bylo nasazeno 293 příslušníků VB, 78 operativců VB a StB, 33 osobních vozidel, 5 autobusů, 7 nákladních vozidel. Při uvedeném nasazení sil nebyl nikdo z příslušníků SNB ani občanů zraněn. Řízení akce prováděl náčelník OS SNB Teplice. Při prováděném opatření byl přítomen krajský prokurátor JUDr. Čech, vedení Správy VB a vedení Správy StB v Ústí nad Labem.

Náčelník OS SNB Teplice
pplk. Petráček Josef

Krajská správa SNB
operační středisko
Ústí nad/Labem.
50-509-4/01-43

DÁLNOPIŠ	
Volací značka:	
Misto/odesláno	Číslo: 25
Datum: 14. 11. 89	Čas: 17:50
Podpis obdržel:	
D á l n p p i s n ě !	
~~TAJNĚ~~	

Věc: Shromáždění osob z řad mládeže na nám. Zd. Nejedlého
v Teplicích dne 14.11.1989 - informace.

Dne 14.11.1989 v cca 16.15 hod. se začaly na nám. Zd. Nejedlého v Teplicích shromažďovat hloučky osob z řad mládeže ve věku 15-18 let. Převážně se jednalo o osoby, inklinující k tak zvanému hnutí "PUNK" osoby HIPIS a osoby cikánského původu.

V 16.30 hod. se soustředilo cca: 70 těchto osob v prostoru kašny na nám. Zd. Nejedlého na kašnu vystoupil KERSCHOWSKI Petr, nar. 28.7.1970 / jeden z členů výboru ustanoveného na demonstraci dne 12.11.1989/ který přečetl petici jež byla předána dne 13.11.1989 předsedovi Městského národního výboru v Teplicích. Z řad účastníků shromáždění se začly ozývat výzvy aby se nadále každodenně pokračovalo v demonstracích. KERSCHOWSKI prohlásil, že je nutno vyčkat mítinku na Zimním stadionu v Teplicích dne 20.11. 1989 v případě, že nebude uspokojivě odpovězeno na předložené požadavky bude svolána další demonstrace na nám. Zd. Nejedlého ihned následující den t.j. dne 21.11. 1989 v 16.00 hod. Následně bude v demonstracích pokračováno každodenně. Po tomto prohlášení vyzval KERSCHOWSKI účastníky shromáždění k rozchodu a tito se rozešli. V 16.45 hod. již byl v prostoru nám. Zd. Nejedlého normální provoz.

Ze strany orgánů OS SNB Teplice nebyl vůči shromážděným prováděn žádný zásah, vývoj situace byl pouze sledován operativními hlídkami O-StB a OOK.

ZN OS SNB Teplice :
mjr. JUDr. Pavel Čada.

Okresní správa SNB
T E P L I C E

32
Teplice dne 1.12.1989

V Ý P I S

ze zápisu jednání řídicího štábu N OS SNB Teplice dne
16.11.1989 od 13.00 do 13.40 hodin.

Přítomni : pplk. JUDr. Petráček, mjr. JUDr. Čada, mjr.
JUDr. Novotný, kpt. Eláš, kpt. Tuček, kpt.
Rubeš, npor. Maier, zástupce MěNV s. Adam.

Po seznámení se situací v rámci teritoria okresu
Teplice a předpokladu dalších nepovolených demonstra-
cí vystoupil v diskusním příspěvku okresní prokurátor
JUDr. Dobroslav Pokorný.

Ve svém diskusním příspěvku poukázal na nepřiprave-
nost orgánů MěNV Teplice a OV KSČ Teplice reagovat na
nepovolené demonstrace dne 11.11. - 13.11.1989. Zhodno-
til vysokou morální odpovědnost příslušníků SNB, kteří
se zásahu zúčastnili a jednáním ze strany účastníků
demonstrací se nenechali vyprovokovat. Vyslovil svůj
názor, že SNB ve výše uvedených dnech zasahovat nemělo,
ale věc měla být zvládnuta orgány státní správy. Dále
 uvedl, že za současnou situaci je plně odpovědný MěNV
Teplice. Poté pak poukázal na zákon o prokuratuře která
odpovídá za stav soc. zákonnosti a tedy je věcí prokuratury
posouzení všech zákroků z hlediska zákonnosti o čemž na
teritoriu okresu Teplice rozhoduje okresní prokuratura.

Za správnost opisu:

mjr. JUDr. Novotný
kpt. Grunčík

Náčelník OS SNB Teplice
pplk. JUDr. Petráček J.